

*Χαιρετισμός της Α.Ε. του Πρέσβη της
Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας*

Dr. Albert Spiegel

Από αρχαιοτάτων χρόνων η Ελλάδα αποτελεί λόγω της γεωγραφικής της θέσης το σταυροδρόμι Ανατολής και Δύσης. Πολλά στοιχεία από τη σοφία και τον μυστικισμό της Ανατολής διείσδυσαν σε ελληνικούς μύθους και τους εμπλούτισαν. Κατά τον ίδιο τρόπο οι προσωκρατικοί φιλόσοφοι αφομοίωσαν ερεθίσματα της διανόησης της Ανατολής, ένας μεγάλος αριθμός των οποίων προέρχεται πιθανότατα από την αρχαία Περσία. Και για τις ανατολικές χριστιανικές κοινότητες όμως, η σημαντικότερη των οποίων είναι η Ελληνική Ορθοδοξία, η συναναστροφή με την Ανατολή ήταν πολύ ευκολότερη και εντονότερη απ' ό,τι για την Εκκλησία της Δύσης. Δεν θα υπήρχε συνεπώς καταλληλότερος τόπος για μια ανταλλαγή φιλοσοφικών σκέψεων μεταξύ Ανατολής και Δύσης από την Ελλάδα, επειδή συν τοις άλλοις, για μας τους Δυτικούς η Ελλάδα αποτελεί και αποτελούσε ανέκαθεν την κοιτίδα του δυτικού τρόπου σκέψης.

Ο Joseph Lortz αποκαλεί στο έργο του «Η ιστορία της καθολικής εκκλησίας», τον χριστιανό φιλόσοφο Θωμά τον Ακινάτο ως «τον λόγιο των αγίων και τον άγιο των λογίων».

Ακόμα και σήμερα μας αφήνει έκθαμβους ο εκπληκτικός συνδυασμός και η σύνθεση του αρχαίου με τον χριστιανικό τρόπο σκέψης. Ένας συνδυασμός που εκφράζει και την ελπίδα μας, ότι πέρα από την άναρχη εξέλιξη του σύγχρονου κόσμου με τα επιστημονικά του δεδομένα και πειράματα, τα οποία δημιουργούν τόσα ερωτήματα όσα και απαντούν, μπορεί να υπάρξει μια σύγκλιση ανάμεσα στην ενυπάρχουσα γνώση και τις μεταφυσικές αξίες.

Κυρίαρχα στοιχεία στον στοχασμό του Αγίου Θωμά αποτελούσαν η Βίβλος και οι χριστιανικές παραδόσεις. Η άλλη όμως μεγάλη επιρροή στον τρόπο σκέψης του προερχόταν από έναν εκ των σημαντικότερων φιλοσόφων της αρχαίας Ελλάδας, τον Αριστοτέλη.

Ως ιδιοφυής και πιστός μαθητής του Αλβέρτου του Μεγάλου, ανακάλυψε στα Πανεπιστήμια των Παρισίων και της Κολωνίας το κάλλος της σκέψης και την αξία των αρχών του Αριστοτέλη. Στη Δυτική Ευρώπη υπήρχαν όμως για αιώνες μόνο ψήγματα των έργων του έλληνα φιλόσοφου. Η ανακάλυψη του έργου του για δεύτερη φορά είχε ξεκινήσει από τη μακρινή Βαγδάτη, στη χρυσή εποχή της οποίας (800-866) μουσουλμάνοι στοχαστές ξεκίνησαν να συμπληρώνουν και να θεμελιώνουν τη θρησκεία τους και φιλοσοφικά.

Τα κείμενα του Αριστοτέλη έφτασαν στην Ευρώπη μέσω της Ισπανίας, η οποία παρέλας τις κυριαρχούσες αντιθέσεις κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, αποτελούσε και τόπο συνάντησης του μουσουλμανικού και του χριστιανικού πολιτισμού.

Όπως συνθίζεται σ' έναν σύντομο χαιρετισμό, αναφέρθηκα επιγραμματικά στον τρόπο με τον οποίο ο Αριστοτέλης επέστρεψε από την αρχαία ελληνική Δύση μέσω της μουσουλμανικής Ανατολής στη λατινική Δύση. Στην αρχαιότητα ήταν ένας από τους κεντρικούς στοχαστές. Πριν όμως ο έλληνας φιλόσοφος αποτελέσει ξανά τη βάση για τη νεότερη φιλοσοφία της λατινικής Δύσης, ο αραβικός κόσμος εμπλουτίστηκε καθοριστικά από τη σκέψη του κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα του.

Ορισμένοι πολιτικοί επιστήμονες προβλέπουν σήμερα την αντιπαράθεση των πολιτισμών και ο φαύλος κύκλος της στρατιωτικής βίας στην Εγγύς και τη Μέση Ανατολή φαίνεται να θέλει να τους δικαιώσει. Για τους καλοπροαίρετους στην Ευρώπη και τη μουσουλμανική Ανατολή όμως, η ανεύρεση κοινών σημείων και μάλιστα σε επίπεδο θεμάτων ζωτικής σημασίας, καθίσταται επιτακτική ανάγκη, ώστε να καταπολεμηθεί η δαιμονοποίηση αλλήλων. Ένα στοιχείο εκκίνησης αποτελεί σίγουρα ο μονοθεϊσμός, ένα δεύτερο στοιχείο, συμπληρωματικό, η αποδοχή και αφομοίωση φιλοσοφικών ρευμάτων, τα οποία επηρέασαν και τους δύο πολιτισμούς μας.

Μπορεί να υπάρχουν σατανιστές, οι οποίοι ονειρεύονται μια σύγκρουση μέχρις εσχάτων που θα βυθίσει τον κόσμο σε ερείπια και στάχτη. Οι περισσότεροι άνθρωποι όμως προσβλέπουν σε μια ειρηνική και ανθρώπινη ζωή με εξασφάλιση των υλικών αγαθών, πολιτισμική πολυμορφία και ελευθερία, καθώς και σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αλληλοκατανόηση. Γεμάτοι ελπίδα στρέφονται

ακόμη – ενσυνείδητα ή υποσυνείδητα – στην πίστη και το στοχασμό, πράγματα τα οποία δίνουν νόημα σε αυτή τη ζωή. Η μουσουλμανική και η χριστιανική επεξεργασία των αρχών του Αριστοτέλη μπορούν σ' αυτό το σημείο να προσφέρουν τη βοήθειά τους.

Ευχαριστώ θερμότατα τους διοργανωτές του συνεδρίου για την ενασχόλησή τους με αυτό το θέμα κάτω από συνθήκες, οι οποίες δεν είναι οι ιδανικότερες για την προαγωγή του διαλόγου μεταξύ Χριστιανισμού, Ισλάμ και Διαφωτισμού.